

1. kategorie

Výrazy ve vztahu ke třetí republice (1945–1948)

Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR, z roku 1943, osvobození velké části Československa Rudou armádou, přidělování konfiskovaného majetku, liknavost demokratických politických stran, podlézavost Stalinovi, falešné sliby KSČ, snaha řady politiků o udržení svých pozic za každou cenu a další faktory, to vše připravilo Československo na přechod k diktatuře proletariátu do velké míry již před únorem 1948. Abeceda reálného socialismu se proto věnuje i tomuto období, které je popsáno v níže uvedených výrazech.

Aféra	Fierlinger, Zdeněk	Národní fronta
Balíčková aféra	Gottwald, Klement	Osvobození
Beneš, Edvard	Hradecký program	Podkarpatská Rus
Bulletin	Komunistická strana Československa	Pozemková reforma
Československá strana lidová	Košický vládní program	Pražské povstání
Československá strana národně socialistická	Kryptokomunista	Retribuční dekret
Československá strana sociálně demokratická	Londýňané	Smlouva o přátelství
Česká národní rada	Marshallův plán	Stalin, Josef Vissarionovič
Dvouletka	Masaryk, Jan	Státní úřad plánovací
Dvouletkový dům	Milionářská dávka	Třetí republika
	Mostecká aféra	Volby
		Znárodnění

2. kategorie

Výrazy ve vztahu k únoru 1948 a padesátým letům

„Vítězný únor“ a následná likvidace osobních svobod, soukromého podnikání, nezávislého společenského života, stejně jako uzavření hranic a rozvinutí třídního justičního i represivního aparátu, to vše lze spojovat s obdobím od roku 1948 až do konce padesátých let. V Abecedě toto období popisují zejména výrazy uvedené níže.

Akce	Kolektivní hospodaření	Rozkulačit
Akce 77	Kombajn	Rozorávání mezi
Akce „K“	Keřas	Sabotáž
Akce „VK“	Kohout, Pavel	Scelit
Akční výbor Národní fronty	Komunistický převrat	Slánského banda
Akční výbory	Kopecký, Václav	Slánský, Rudolf
Alfa	Kopečkáři	Socializace vesnice
Americký brouk	Krvavý pes	Sokol
Banda	Kulak	Spekulant
Barák, Rudolf	Kult osobnosti	Spiklenci
Baráková komise	Kurýr	Stalin, Josef Vissarionovič
Benešova klika	Lány	Staré pořádky
Buržoazie	Maďarské povstání	Státní soud
Buržoazní nacionalismus	Maďarské události	Studentské demonstrace
Buržoazní názory	Manifestační sjezd československých právníků	Studijní prověrky
Bývalí lidé	Měnová reforma	Šmelinář
Clementis, Vlado	Meze	Špionážní centrála
Čepička, Alexej	Most inteligence	Třetí odboj
Čihošťský případ	Nagy, Imrė	Třídní justice
Dělnická příprava	Nové pořádky	Únor
Dělnický prezident	Obrodit	Únorový
Demise ministrů	Orel	Ústřední akční výbor Národní fronty
Diverzant	Píka, Heliodor	Vesnický boháč
Druhé centrum	Politické procesy	Vítězný únor
Fabrikant	Politický zápas	Vnitrostranické spiknutí
Fierlinger, Zdeněk	Pouňorový	Všesokolský slet
Generální stávka	Právnícká škola pracujících	Vyakčnit
Gottwald, Klement	Právnícká dvouletka	Vyvladnit
Hnusný zrádce	Protistátní spiklenecké centrum	Zápotocký, Antonín
Horáková, Milada	Převzetí moci dělnickou třídou	Závodní stráž
Interbrigadisté	Případ Babice	Zbohatlík
Jednotné zemědělské družstvo	Reicin, Bedřich	Znárodnění
Kolektivizace		

3. kategorie

Výrazy s vazbou na šedesátá léta, Pražské jaro a invazi armád Varšavské smlouvy

Šedesátá léta představovala jak prohlubování socialistického systému v Československu, tak zároveň posilování naděje a osobních svobod. Tempo liberálních změn se zrychlovalo, až dospělo k Pražskému jaru a následné invazi armád Varšavské smlouvy. Následující výrazy se věnují právě těmto skutečnostem.

Akční program strany	Jsme s vámi, buďte s námi	Rozštěpení ve straně
Akt internacionální pomoci	Junák	Semínková aféra
Barnabitská komise	K 231	Skaut
Bezejmenné ulice	KAN	Smlouva o dočasném pobytu
Bílá kniha sovětských novinářů	Klub (kruh) nezávislých spisovatelů	Smrkovský, Josef
Bojůvky	Kolderova komise	Socialismus s lidskou tvář
Bratislavská schůzka	Kriegel, František	Srpen (1968)
Bratrská pomoc	Kryl, Karel	Srpnové události
Bratrská spolupráce	Lednové plénum ÚV KSČ (1968)	Student
Bratrské armády	Liberální komunisté	Studentské stávky 1968–69
Bratrské země	Listy	Svaz československých spisovatelů
Černík, Oldřich	Literární listy	Svaz českých spisovatelů
Černá nad Tisou	Mlynář, Zdeněk	Svaz pražských středoškoláků
Dělnicko–rolnická vláda	Moskevský protokol	Svaz vysokoškolských studentů
Demokratizace společnosti	Muži ledna	Svoboda, Ludvík
Demokratizační proces	Neutralita	Šejna, Jan
Desatero (1968)	Novotný, Antonín	Šik, Ota
Deset bodů	Obroda socialismu	Šilhán, Věnek
Dočasný pobyt	Obrodný proces	Štrougal, Lubomír
Dopis 99 Pragováků	Okupace	Události minulých dnů
Dubček, Alexander	Osmašedesátý	Vaculík, Ludvík
Dubčekova neděle	Pasivní rezistence	Varšavský dopis
Dubčekovy sobotní směny	Pillerova komise	Vltava
Dubnové zasedání ÚV KSČ 1968	Polednový vývoj	Vpád
Dva tisíce slov	Politický klub	Vstup
Fond republiky	Politický zápas	Všemu lidu Československé socialistické republiky!
Hájek, Jiří	Pozvání	Vysočanský sjezd KSČ
Hoffman, Karel	Pražské jaro	Vyškrtnutí
Houpačka	Reformní komunisty	Zlatý poklad fondu republiky
Husák, Gustáv	Reformní křídlo KSČ	Zprávy
Indra, Alois	Reformní snahy	Zvací dopis
Invaze (vojsk Varšavské smlouvy)	Rehabilitace	

4. kategorie

Výrazy s vazbou na doznívání Pražského jara a normalizaci 1968–1989

Invaze armád Varšavské smlouvy nebyla sice tak úspěšná, jak moskevské vedení doufalo, ale přesto se podařilo postupně celou československou společnost umlčet a zavést do ní neostaliniistické poměry, které dnes nazýváme normalizací. Výrazy v této kategorii vyjadřují také určitou rozporuplnost počátku tohoto období, kdy ještě doznivaly svobody Pražského jara, ale již s plnou rozhodností přicházela normalizace.

Adamec, Ladislav

Aeroflot

Biřák, Vasil

Červený Hrádek

Diskreditace strany

Diverze

Dočasné rozmístění vojsk

Dočasný pobyt

Dopis Svobodné Evropy

Dubnové zasedání ÚV KSČ 1969

Eto Vaše delo

Glasnost

Gulášový socialismus

Hokejové události 1969

Hrozba kontrarevoluce

Hudba a zvuk

Husák, Gustáv

Husákovo ticho

Husákovy děti

Hvězda

Ideologická diverze

Jakeš, Milouš

Jodasova skupina

Kabrhelová, Marie

Kapek, Antonín

Kolder, Drahomír

Konsolidační proces

Kontrarevoluce

Krise ve společnosti

Krizové období

Kůl v plotě

Mimořádná opatření

Minařík, Pavel

Najít cestu z krize

Negativní jevy

Neprošli

Nezdravé jevy ve společnosti

Normalizace

Normalizační politici

Palach, Jan

Patočka, Jan

Plíživá kontrarevoluce

Pobyt sovětských vojsk

Pohřeb Jana Palacha

Pomýlený

Poučení z krizového vývoje

ve straně a společnosti

Pracovně politické zhodnocení

Proces výměny stranických

legitimací

Prověřková komise

Prověrky

První výročí invaze srpen 1969

Reportér

Samozvanec

Seifert, Jaroslav

Skladiště zbraní

Sovětská pomoc

Společenská krize

Stranické prověrky

Svaz českých spisovatelů

Svoboda, Ludvík

Šalgovič, Viliam

Štrougal, Lubomír

Švestka, Oldřich

Události minulých dnů

Vltava

Vnitřní emigrace

Vyloučení

Výměna stranických legitimací

Zajíc, Jan

Zdravé jádro KSČ

Zdravé síly

Zdravý proud ve straně

Zrakovanci

Ztroskotanci a samozvanci

5. kategorie

Represe, armáda, cenzura, kádrování, ochrana a přechod hranice

Zrušení osobních svobod, represe, rozdělení společnosti podle třídní příslušnosti i vytvoření třídního justičního systému byly základními nástroji nastolení a udržení vedoucí úlohy KSČ ve společnosti. V této kategorii jsou uvedeny výrazy, které fungování těchto nástrojů i způsob jejich zavedení vysvětlují.

Absolvent dělnických kurzů	Dělnický prokurátor/soudce	Kádrová opatření
Aféra	Dělnický původ	Kádrová práce
Agent chodec	Demonstrace	Kádrová rezerva
Agenturní síť	Devizový přestupek	Kádrovák
Akce 77	Devizový příslib	Kádrování
Akce „K“	Domovní důvěrník	Kádrové materiály
Akce „VK“	Doporučení	Kádrový pracovník
Amnestie	Doporučení ke studiu	Kádrový problém
Armáda	Drátěné zátarasy	Kádrový profil
Asanace	Dráty	Kádrový referent
Autocenzura	Důvěrník	Kandidát tajné spolupráce
Azyl	Emigrace, emigranti	KGB
Babice	Estébák	Komplexní hodnocení
Bartolomějská	Exil	Konspirační byt
Bezpartijní	Fakulta ochrany státních hranice	Kontrola korespondence
Bezpečnost	Fízl	Kulturní rada
Bezpečnostní pětko	Fízlárna	Lágr
Bezpečnostní referent	FÚTI	Lidová armáda
Bezúhonnost	GPU	Lidová justice
Bílé přílby	Gulagy	Lidový soud
Branec	Gustapo	Likvidace
Branná, -é, -ý	Hlavní správa tiskového dohledu	Lidové milice
Branné hry	Hodnocení	Maloburžoazní původ
Bumážka	Hraniční pásmo	Milicionář
Bývalí lidé	Hraniční průvodka	Místní lidový soud
Celní prohlášení	Hráz socialismu	Monstrproces
Centrální ediční rada	Ilegální	Muzeum SNB
Cenzura	Ilegální přechod hranice	Nápravně pracovní tábor
Čára	Index	Narušení hranice
Čeka	Individuální amnestie	Narušitel
Čepička, Alexej	Informátor	Nedovolené
ČSLA – Československá lidová armáda	Intelligence	Nedovolené opuštění republiky
Dělnické milice	Internace	Nedovolené podnikání
Dělnický kádr	Jáchymov	Nedovolené shromáždění
	Kádrová, -é, -ý	Nucené práce

Obnovení pořádku	Prací ke svobodě	Tajný spolupracovník
Obrana socialistické vlasti	Pracovní tábor	Tisk
Obranyschopnost státu	Pracovní útvar	Trojka
Obstavená adresa	Pravdomluv	Třídní justice
Obvodní vojenská správa	Preventivní ovlivňování sdělovacích prostředků	Tvrdá pěst
Očko	Princip notoriety	Tvrdé potrestání viníků
Odboj	Procesy	Udávat
Odklad nástupu vojenské služby	Proryv	Úder
Odposlech	Protistátní spiklenecké centrum	Úprava vztahu k republice
Odstranění zbytků antagonistických sil	První výročí invaze srpen 1969	Uranové doly
Ohrožení obrany republiky	Přepadová komise	Urválek, Josef
Ochrana hranic	Přetavení	Úřad pro tisk a informace
Opuštění republiky	Převaděč	Úsilí o zvyšování obranyschopnosti
Osobní dotazník	Příbuzní v zahraničí	Ústřední publikační správa
Osobní svobody	Příslušník VB	Utečenecký tábor
Otázkový protokol	Psovod	Útěkář
Ozbrojená pěst dělnické třídy	Pomocné technické prapory	Vázaný spolupracovník StB
Ozbrojené síly	Radlice	Veřejná bezpečnost
Parník	Realizovat	Verbovka
Pásmo	Revoluční spravedlnost	Víza
Pendrekový zákon	Rezoluce pracujících	Vlastizrádci
Pěst	Rozdrtit nepřítele	Vnější nepřítel
Pětka	Rušička	Vnitřní nepřítel
Podvracení lidově demokratického zřízení	Sběrný tábor	Vodní děla
Podvracení republiky	Sbor národní bezpečnosti (SNB)	Vojenská katedra
Podvratná činnost	Signální stěna	Vojenská přehlídka
Pohotovostní útvar Veřejné bezpečnosti	Služebna VB	Vojenská přísaha
Pohraniční stráž	Socialistická armáda	Vojenské stavby n.p.
Pokus o nedovolené opuštění republiky	Socialistická spravedlnost	Vojenské vánoce
Politická angažovanost	Socialistická zákonnost	Výjezdni doložka
Politická bezúhonnost	Socialistické soudnictví	Výsílací norma
Politická příslušnost	Socialistické zákonodárství	Výslech na
Politické názory	Soudce z lidu	Výslechový plán
Politicky nespolehlivý	Spolupracovník StB	Vysoká škola SNB
Politický vězeň	Srazit na kolena	Vystěhování
Politrak	Státní prokurátor	Zahraniční tisk
Pomocná stráž VB	Státní soud	Zahraniční vysílání
Poškozování majetku v socialistickém vlastnictví	Státní bezpečnost	Zákaz činnosti
Potvrzení o odevzdání vojenské knížky	Strážní věž	Zakázané pásmo
Povolovačka	Svoboda slova	Zdrhnout
	Svodka	Zelená hranice
	Štrougalovy sady	Zelená pakárna
	Štvavá vysílačka	Zlidovění soudnictví
	Tábory nucené práce	Zvláštní úkoly

6. kategorie

Denní život za socialismu

I za socialismu žili lidé svůj denní život, který nemusel být jen bezútešný. Velká část tohoto života byla samozřejmě režimem reálného socialismu ovlivňována a lidé hledali cesty, jak se tomuto ovlivňování co nejvíce vyhnout a také jak jej obelstít a případně využít. Lidem, kterým nechyběly osobní svobody ani možnost nezávislé obživy, směnitélných peněz, suverénní vlastní a další možnosti nabízené demokracií, systém reálného socialismu často vyhovoval více než svobodná společnost.

Pojmy v této kategorii popisují denní život reálného socialismu ze všech jeho různých stran a umožňují dnešnímu čtenáři tyto rozpory lépe pochopit.

ABC	Držet ochrannou ruku	Kulturní dům
Akce „Z“	Důchodky	Kulturní vyžití
Ameriky	Dům pionýrů a mládeže	Lampiónový průvod
Angažovanost	Embéčko	Leninovy sáně
Anonym	Emgeton	Lichá sobota
Bezpracný zisk	Festival mládeže	Lípy
Bony	Fronta	Magnetofon Tesla B4
Botasky	Gondoly	Maloburžoazní původ
Bramborová brigáda	Hadraplán	Mánička
Bratislavská lyra	Hlas Ameriky	Masna
Brigáda	Hlasování nohama	MDŽ
Brigádnické hodiny	Hlavička	Melouch
Budovatelský pochod	Hýbací obrázky	Merkur
Céčka	Chmelová brigáda	Měsíc Československo–sovětského přátelství
Celní prohlášení	Chodit do pionýra	Mezinárodní den dětí
Cizí jazyky	Jednomyslnost	Mezinárodní den žen
Čárka	Jezeďáci	Mimořádná schůze
Československá televize	Jídelní automat	Místní názvy
Československá tisková kancelář	Jiskra	Místní rozhlas
Československý rozhlas	Jít na policajty	Modrá knížka
Darex	Jolka	Mončičák
Děda Mráz	K dostání	Morální ocenění
Dekret na byt	Kategorizace bytů	Mzda
Desetiminutovka (politická)	Kazeťák	Mzdová diferenciacie
Diplomatická prodejna	Knihla přání a stížností	Nadměrné metry
Diskotéka	Kofola	Národní hrdost
Do švestek	Kolektivizace	Narpa
Dobrovolná účast	Kolektivní rekreace	Nástěnkář
Dobrovolně povinné	Komplexní hodnocení	Nedělní směna
Donald žvýkačka	Komsomol	Nedostatkové zboží
Druhá směna	Králikárna	Nedostatky v zásobování
Družstevní byt	Krimplen	

Nedovolené podnikání	Prostituce	SSM – Socialistický svaz mládeže
Nezaměstnanost	Protektce	Státní byt
Občanský průkaz	Prvomájový průvod	Stavební družstvo
Obohacování	Pryskyřičník pádivý	Stěna (obývací)
Ohníček	Příbuzní v zahraničí	Stranické vzdělávání (školení)
Okrádání spotřebitelů	Přidělit poukaz	Studium za socialismu
Osmdesátá léta	Přřivnictví	Subotník
Osobní dotazník	Původ	Sudá sobota
Osvobozená domácnost	Rádio Jerevan	Svazák
Padesátá léta	Referent	Svépomoc
Panelák	Rekreační zařízení	Svépomocná družstevní výstavba
Papaláš	Rema	Svíčka
Park kultury a oddechu Julia Fučíka	Remoska	Svobodná Evropa
Partyzánky	Revoluční vymoženosti	Šátkování
Pařez	Rozhlas po drátě	Šedesátá léta
Pas	Rozzuřený vysavač	Šizení
Pedro	Ruská amerika	Škodovka
Piko	Ruský benzín	Šumák
Pilky	Ruský jazyk	Šumavské bylinné
Pionýr	Řezník	Šusták
Pionýrský slib	Sběr	Šuška
Pionýrský tábor	Sedmdesátá léta	Televizní seriál
Pod hlavičkou	Sehnat	Tesil
Podepsat to	Sektorový nábytek	Tisíc trsátek
Podniková chata	Shromáždění	Trabant
Podniková rekreace	Schůze	Trenýrky
Podnikový autobus	Sídlíště	Tropické ovoce
Podnikový byt	Skládání slibu	Třídní původ
Podnikový zájezd	Skupovat	Tuzex
Podpultovka	Socialistická kultura	Tuzexová poukázka
Podpultový prodej	Socialistická rodina	Týdenní jesle
Pohostinství	Socialistická vlast	Účast
Pochodové cvičení	Socialistická žena	Uhelné prázdniny
Politická aktivita	Socialistické školství	Umakart
Politická angažovanost	Socialistický člověk	Umístěnka
Politická bezúhonnost	Socialistický sport	Úplatek
Politická příslušnost	Sociální jistoty	Úprava cen
Politické názory	Sonet duo	Útěk na chaty
Politicky nespolehlivý	Sorry Tony	Vánoční besídka
Polotovary	Soudruh, soudružka	Vázaný trh
Poměr k	Souhlas	Veksl
Pořadník	Soutěž o zlatou mříž	Vekslák
Poslední strana novin	Soutěž tvořivosti mládeže	Vládní prodejna
Posudek	Sovětský svaz	Vlast
Povinná směna	Sparty	Vlastenecká povinnost
Pracovní povinnost	Sportka	Volby
Pracovní soboty	SRPŠ – Sdružení rodičů a přátel školy	Volný trh
Propaganda		Všimné

Výjezdní doložka

Výměna bytu

Výrobní praxe

Vysílací norma

Vztah k socialistickému zřízení

Vztah ke kolektivu

Wartburg

Zadem

Zaměstnání

Zasedačka

Zasloužená dovolená

Zásobovací potíže

Závodní jesle

Závodní mateřské školky

Závodní rozhlas

Zboží z dovozu

Zdravotní péče

Zelinář

Zlatá mříž

Známý

Zotavovna

Žádost

Žádost o souhlas

Železná neděle

Žiguli

Žižkovské ženy

Žňový útulek

7. kategorie

Výrazy s vazbou na odpor proti režimu reálného socialismu

Odpor proti vládě jedné strany se projevoval již v období třetí republiky (1945–1948) a pokračoval až do Sametové revoluce. Do února 1948 se jednalo zejména o politický a mocenský boj demokratických a totalitních sil, který sice někdy přesahoval běžné formy, ale v principu zachovával určitá pravidla. Po únoru 1948 se tato situace s nástupem diktatury proletariátu radikálně změnila, a tak se postupně měnily i formy odporu. Nejdříve se jednalo o různé letákové akce, petice a jiné, v té době již bezzubé, akce používané v demokratické společnosti. Později (zejména začátek padesátých let) začal odboj i s použitím násilí. Formy odporu se však postupně umírňovaly a proti režimu vystupovalo otevřeně stále méně lidí. V šedesátých letech to pak byly spíše intelektuální kruhy, které začaly režim postupně rozleptávat. Po invazi a nástupu normalizace se tento proces přeměnil v nenásilný disent a počet protirežimních aktivistů se s rostoucími existenčními obavami dále snížil.

Agent	Kriegel, František	Seifert, Jaroslav
Agent provokatér	Listopad 1989	Signatář
Anticharta	Maďarské povstání	Siwicz, Ryzsard
Asanace	Maďarské události	Skладиště trabantů
Battěk, Rudolf	Nagy, Imrė	Solidarita
Berlínské povstání	Národní výbor svobodného Československa	Solženicyn, Alexandr
Bratři Mašínové	Několik vět	Studentská demonstrace
České děti	Obroda	Studentské stávky
Československý helsinský výbor	Obzory	Svědectví
Demonstrace	Odboj	Svíčková demonstrace
Disent	Opozice	Tamizdat
Disident	Orwell, George	Třetí odboj
Edice Expedice	Palachův týden	Underground
Exilová nakladatelství	Palach, Jan	Vlak svobody
Generální stávka	Patočka, Jan	Vlaky svobody
Havel, Václav	Petlice	Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných – VONS
Helsinská konference	Plastic People of the Universe	Wałęsa, Lech
Hlasování nohama	Plzeňské povstání	Wonka, Pavel
Hnutí za občanskou svobodu	Pohřeb Jana Palacha	Zajíc, Jan
Hrádeček	První výročí invaze srpen 1969	Závěrečný akt KBSE
Charta 77	Rada svobodného Československa	Zkrachovanci
Jazzová sekce	Sametová revoluce	Ztroskotanci a samozvanci
Kohout, Pavel	Samizdat	

8. kategorie

Výrazy s vazbou na socialistické hospodářství

Reálný socialismus se schovával za velká hesla o budování nejvyspělejšího ekonomického a politického systému v historii. Jeho hospodářství však od počátku ztrácelo dynamiku a schopnost perspektivního rozvoje. Prakticky po celé období socialismu hledal režim cesty, jak ekonomické problémy systému napravit, aniž by se odstranily jeho základní principy. Byl to neřešitelný úkol a výrazy uvedené v této kategorii osvětlují, proč tomu tak bylo, jaké byly následky a jak režim k věci přistupoval.

Absentér	Disproporce	Klenoty
Administrativní přístup	Dodavatelsko–odběratelské vztahy	Kolektivizace
Antiimportní komise	Dodávková povinnost	Kolektivní hospodaření
Automatizované systémy řízení	Dojnice	Kolektivní zodpovědnost
Bezpracný zisk	Druťeva	Kombajn
Bílé zlato	Družstevní sektor	Komplexní racionalizační brigáda
Bitva o zrna	Družstevní vlastnictví	Krácení tržeb
Bony	Efektivní, Efektivnost	Krize (hospodářská)
Brigáda socialistické práce	Ekologie	Kvóty
Brigádnické hodiny	Ekonomická reforma	Maloobchodní cena
BSP	Ekonomický pronájem	Manko
Byrokratický centralismus	Ekonomický ústav ČSAV	Materiálně–technická základna
Celozávodní dovolená	Elektrifikace	Melouch
Cena	Embargo	Měna
Centralismus	Fluktuace	Měnová reforma
Centrální plánování	Fluktuant	Metro
Cvrček	Fond kulturních a sociálních potřeb (FKSP)	Mládežnická brigáda
Čachrovat	Formalismus	Mládežnický kolektiv
Čekací lhůta	Havíř	Monopol zahraničního obchodu
Černé zlato	Hmotná a kulturní spotřeba společnosti	Mzda
Černý trh	Hmotná zainteresovanost	Mzdová diferenciacie
Česká státní spořitelna	Horník	Nabídková povinnost
Dálnice	Hospodářská politika KSČ	Náborový příspěvek
Daně	Hrdina socialistické práce	Nadvýroba
Darex	Chozrasčot	Náročné úkoly
Decentralizace	Industrializace	Národní podnik
Deformace	Inflace	Narpa
Desetitunař	Iniciativa	Nedělní směna
Devizový cizozemec	Intenzifikace	Nedostatek pracovních sil
Devizový monopol	Jednotné zemědělské družstvo	Nedostatkové zboží
Devizový únik		Nedostatky v zásobování
Direktiva		Nedovolené podnikání

Nezaměstnanost	Restrukturalizace	Státní rozpočet
Novátor	Ropa	Státní statek
Novátorské hnutí	Ropovod Družba	Státní úřad plánovací
Nové metody práce	Rovnostářství	Státní vlastnictví
Objektivní důvod	Rozdělování	Stavba mládeže
Obohacování	Rozkrádání	Stavba socialismu
Obvodní podnik bytového hospodářství – OPBH	Rozmach hospodářství	Strojní traktorová stanice
Odvody do státního rozpočtu	Růst produktivity práce	Strukturální nedostatky
Peněžní reforma	Rychlo	Subotnik
Peníze	Řempe	Supraphon
Pětiletka	Sdružený socialistický závazek	Šik, Ota
Plán	Sedmiletý plán	Šturmovat
Plánovité hospodářství	Skuz	Technicko hospodářský pracovník
Plná zaměstnanost	Slušovice	Těžkosti
Plnění	Směna Národní fronty	Traf mládeže
Plnit	Směnný kurz	Účast na řízení
Plnit a překračovat	Směrná čísla	Úderka
Podnikání	Směrnice	Údernická směna
Podnikový egoismus	Snižování nákladů	Údernické hnutí
Politika a ekonomika	Soběstačnost	Úderník
Poptávka	Socialistická organizace	Umístěnka
Pořadník	Socialistická reklama	Úprava cen
Povinná směna	Socialistická šlechta	Upravit plán
Pracovní povinnost	Socialistická věda	Úroveň blahobytu
Pracovní soboty	Socialistická výstavba	Úspory
Produktivita práce	Socialistické hospodářství	Uvědomělá, -é, -ý
Prognostický ústav ČSAV	Socialistické podnikání	Úzký profil
Prognóza	Socialistické soutěžení	Vázaný trh
Pružná cenová politika	Socialistické tržní vztahy	Včasně splnění plánovaných úkolů
Přebujelá administrativa	Socialistické vlastnictví	Vědecko technický rozvoj
Předepsané dávky	Socialistické výroby	Velkoobchodní cena
Překračování plánovaných úkolů	Socialistické zemědělství	Vládní prodejna
Přerozdělování	Socialistický obchod	Volná tvorba cen
Přestavba	Socialistický podnik	Volně směnitelná měna
Příděl	Socialistický podnikatel	Volný trh
Přidružená výroba	Socialistický sektor	VRCV – Vnitřní reprodukční cenové vyrovnání
Příkazová ekonomika	Socialistický trh	Vstřicný plán
PZO – Podnik zahraničního obchodu	Socialistický závazek	Výrobní družstvo
Racionalizace	Socialistický zisk	Vytyčit
Racionalizační brigáda	Soudružská výpomoc	Využívání pracovní doby
Rada mladých odborníků	Soukromé podnikání	Zaměstnanost
Reflektor mladých	Soukromé vlastnictví	Zásady pro přebudování ekonomického mechanismu
Reforma	Splnění plánu	Zásobovací potíže
Rekord	Spotřebitel	Zavádění poznatků
Reorganizace	Stabilizační byt	Závazek
Restaurace a jídelny – RaJ	Stachanovec	Závazkové hnutí
	Stanovený objem výroby	
	Státní plánovací komise	

Zboží z dovozu
Zbožně peněžní vztahy

Zlepšovací návrhy
Zmetek, zmetkovitost

Zpevnění norem
Žňová brigáda

9. kategorie

Výrazy s vazbou na náboženství, kulturu a sport

Režim potíral náboženství, deformoval kulturu a využíval ke své propagaci sport. Církevní život se vymýtit nepodařilo a řada umělců i sportovců dosáhla světového věhlasu. Následující výrazy alespoň naznačují, jaké nástroje režim používal i jaké měl výsledky v řízení náboženství, kultury a sportu. K lepšímu pochopení je vhodné projít také některé výrazy týkající se cenzury a kontroly informací, které jsou uvedeny v kategorii č. 5.

BBC	Klér	Rudé právo
Bruselský styl	Laterna magika	Sdělovací prostředky
Brutalismus	Materialistické pojetí světa	Sdružení katolických duchovních
Církev	Materialismus	Seifert, Jaroslav
Církevní šestka	Mimořádná opatření	Socialistická kultura
Československý svaz tělesné výchovy a sportu – ČSTV	Mírové hnutí katolického duchovenstva	Socialistický realismus
Divadlo Semafor	Mladý svět	Socialistický sport
Elpíčko	Muzeum Klementa Gottwalda	Soustředovací klášter
Estráda	Muzeum SNB	Státní dohled nad církvemi
Expo	Muzeum Vladimíra Iljiče Lenina	Státní úřad pro věci církevní
Fronta na maso	Náboženské předsudky	Svobodná Evropa
Gramofon	Nábožensky založený	Svobodné slovo
Hlas Ameriky	Osobní svobody	Tělovýchova
Houpačka	Pacem in Terris	Tělovýchovná jednota
Idealistické pojetí světa	Pomník	Vědecký ateismus
Katolická akce	Reakční klér	Vrcholový sport
Kinoautomat	Rudá záře nad Kladnem	Vysílací norma
		Zahraniční vysílání

10. kategorie

Výrazy s vazbou na politické teorie reálného socialismu

Socialistický realismus se opíral o marxisticko-leninskou ideologii, která vycházela z třídního chápání lidské společnosti. Tato ideologie si zvolila dělnickou třídu a další nemajetné vrstvy společnosti a rozhodla se, že vytvoří nový typ politické strany, která je bude reprezentovat bez ohledu na jejich vlastní názor. Právo vládnout ve jménu dělnické třídy bylo dokazováno trvalým opakováním marxisticko-leninských teorií a současným využíváním represivního systému. Následující výrazy přibližují základní teoretické principy, na kterých byl reálný socialismus postaven.

Antagonistický	Ideologický zápas	Leninismus
Beztrídní společnost	Ideologie	Leninská cesta
Bolševický postoj	Imperialismus	Leninská linie
Bolševik	Imperialista	Leninská norma
Buržoazně demokratická revoluce	Imperialistická, -é, -ý	Levá úchylnka
Buržoazní ideologie	Kapitál	Lidově demokratický
Buržoazní původ	Kapitalismus	Linie strany
Buržoazní žvanírna	Kapitalista	Marx, Karel
Československá cesta k socialismu	Kapitalistická, -é, -ý	Marxismus
Dějiny dělnického hnutí	Kapitalistická soustava	Marxismus-leninismus
Dělba práce	Kapitalistické zřízení	Marxistická, -é, -ý
Dělnická, -é, -ý	Kapitalistický nadprodukt	Marxisticko-leninské principy
Dělnická třída (DT)	Každému podle jeho potřeb	Marxistický světový názor
Dělnické hnutí (DH)	Každému podle jeho zásluh	Marxistický výklad dějin
Demokracie	Kdo nepracuje, ať nejlí	Masová politická práce
Demokratický centralismus	Když se kácí les, létají třísky	Masovost
Dialektický materialismus	Klasik	Materialismus
Dialektika	Kolektivní zájem	Materialistické pojetí světa
Diktatura proletariátu	Komunismus	Materialistický přístup
Disciplína	Komunistická disciplína	Materiální výroba
Dogmatismus	Komunistická, -é, -ý	Maximální uspokojování
Dvacet jedna podmínek	Komunistická ideologie	Menševici
Emancipace žen	Komunistická moc	Mírová koexistence
Engels, Fridrich (Bedřich)	Komunistická společnost	Nacionálně šovinistický postoj
Etapa budování socialismu	Komunistická strana	Nadhodnota
Eto vaše dělo	Komunistický systém	Nadstavba
Eurokomunismus	Komunistický typ člověka	Námezdní práce
Historický materialismus	Konstruktivní kritika	Nástroj vykořisťování
Idealistické pojetí světa	Konzervativní komunisté	Nedůsledné řešení problémů
Ideologická čistota	Konzumní společnost	Nejprogressivnější síla společnosti
Ideologická, -é, -ý	Krajní dogmatismus	Neostalinismus
Ideologická úchylnka	Kritika	NEP – nová ekonomická politika
Ideologický boj	Lenin, Vladimír Iljič	Nepřátelské ideologie

Období přechodu	Rolník	Třídní nenávisť
Odstranění zbytků antagonistických sil	Rovnost	Třídní nepřítel
Oportunista	Rozkvétající socialismus	Třídní nerovnost
Ostatní pracující	Rozvinutý socialismus	Třídní rozdělení společnosti
Osvětová beseda	Sebekritika	Třídní společnost
Osvětová práce	Sebrané spisy klasiků	Třídní spravedlnost
Parazitovat	Sionista	Třídní zájmy
Permanentní revoluce	Sladění celospolečenských zájmů	Úchylka
Politická, -é, -ý	Socialismus	Ultralevicový
Politická ekonomie socialismu	Socialismus s lidskou tváří	Úroveň blahobytu
Politická výchova	Socialismus sovětského typu	Uspokojování základních životních potřeb obyvatelstva
Politické školení	Socialistická cesta vývoje společnosti	Válečný komunismus
Politické školení mužstva	Socialistická demokracie	Vědecký ateismus
Politika	Socialistická, -é, -ý	Vědecký komunismus
Politika a ekonomika	Socialistická inteligence	Vlast
Potěmkinova vesnice	Socialistická nadhodnota	Vlastenecká povinnost
Pracovní síly	Socialistická obroda	Vlastizrádci
Pracovní teorie hodnoty	Socialistické Československo	Vnitrostranická demokracie
Práva pracujících	Socialistické společenské zřízení	Vrstva společnosti
Pravicový oportunismus	Socialistický stát	VUML – Večerní univerzita marxismu–leninismu
Pravičák	Sociální jistoty	Vykořisťování člověka člověkem
Principy budování socialistické společnosti	Soudružská kritika	Vykořisťovat
Principy výstavby strany	Specifika	Vykořisťovatelská třída
Prognostický ústav ČSAV	Společenské vlastnictví	Výrobní síly
Proletariát	Společenské zřízení	Výrobní základna socialismu
Proletář	Společenský řád	Vyrovnaní rozdílů mezi městem a venkovem
Proletářská, -é, -ý	Společenský systém	Vysoká škola politická ÚV KSČ
Prvotní potřeba člověka	Strana	Zahníváající
Přechod od kapitalismu k socialismu	Strana nového typu	Základna
Přechodné období	Strana vojenského typu	Základní ekonomický zákon kapitalismu
Přeměna společnosti	Stranické vzdělávání	Základní ekonomický zákon socialismu
Přeměna výrobních vztahů	Stupeň uspokojování hmotných potřeb obyvatelstva	Základní potřeby
Přerod společnosti	Světová revoluce	Základní principy budování socialismu
Přerůstání	Světové soustavy	Zánik
Reálný socialismus	Školení	Zbytné a nezbytné potřeby
Reformátor	Tito, Josip Broz	Zespolečenštění výrobních prostředků
Reformismus	Titoismus	Zisk
Renegát	Trockista	Zostřování třídního boje
Revizionismus	Třetí cesta	Zřízení
Revoluce	Třída	Životní úroveň obyvatelstva
Revoluční	Třídní	
Revoluční ideologie	Třídní antagonismus	
Revoluční období	Třídní boj	
Revoluční úloha dělnické třídy	Třídní hledisko	

11. kategorie

Nadvláda Moskvy a světová socialistická soustava

Vytvoření teorie třídního (a nikoliv národnostního) rozdělení lidské společnosti dalo moskevskému vedení do rukou skvělý nástroj pro jeho snahy o rozšíření sovětského impéria. Reálný socialismus v Československu existoval především jako výsledek mocenských zájmů Sovětského svazu a výsledku druhé světové války. Podobně tomu bylo v dalších východoevropských a některých neevropských socialistických zemích. Snahu o rozšiřování světa komunismu i její výsledky osvětlují výrazy uvedené níže.

Afghánistán	Internacionální akce	Moskevské vedení
Andropov, Jurij	Internacionální odpovědnost	Moskevský protokol
Berlínská krize	Internacionální pomoc	Moskevští soudruzi
Berlínská zeď	Internacionální solidarita	Moskva
Brežněv, Leonid Iljič	Intervize	NDR – Německá demokratická republika
Brežněvova doktrína	Izvestija	Nemakačenko
Castro, Fidel	Jaruzelski, Wojciech	Nezištná pomoc
Causeescu, Nikolae	Kádár, János	NKVD
Celiny	KAL 007	NKVD trojka
Černěnko, Konstantinovič	Karibská krize	Období teroru
Ustinovič	Kim Ir Sen	Omezená suverenita
Černobyl	Kominforma	Ostrov svobody
Dělnická strana	Kominterna	Osvobozenecský boj
Destalinizace	Komplexní program socialistické ekonomické integrace	Perestrojka
Détente – uvolnění	Komunistická strana Sovětského svazu – KSSS	Pobyt sovětských vojsk
Dopis sjezdu	Kosmonaut	Podkarpatská Rus
Dubnové teze	Kremľ	Porady představitelů
Dvacet jedna podmínek	Kubánská krize	Přátelské doporučení
Festival mládeže	Lajka	Přátelství
Gagarin, Jurij Alexejevič	Lunochod	Přátelství a spolupráce
Generalissimus	Mao Ce-tung	Předčasně ukončení letu
Gomuška, Władysław	Maoismus	Raketa
Gorbačov, Michail Sergejevič	Marshallův plán	Remek, Vladimír
Honecker, Erich	Měsíc československo-sovětského přátelství	Rozkol mezinárodního komunistického hnutí
Hoxha, Enver	Mezinárodní den studentstva	Rozvojové země
Hranice Odra–Nisa	Mezinárodní organizace novinářů	Rudá armáda
Chruščov, Nikita Sergejevič	Mezinárodní socialistická dělba práce	RVHP – Rada vzájemné hospodářské pomoci
Informbyro	Mezinárodní svaz studentstva	SČSP – Svaz československo sovětského přátelství
Integrace zemí socialistického tábora	Moskevská (sovětská) arbitráž	Skladiště trabantů
Internacionála	Moskevská olympiáda	Smlouva o dočasném pobytu
Internacionalismus		
Internacionální		

Smlouva o přátelství a pomoci mezi ČSR a SSSR	Stalinův pomník	Uvolňování – détente
Socialistická integrace a kooperace	Studená válka	Varšavská smlouva
Socialistické společenství	Svaz sovětských socialistických republik	Velká říjnová socialistická revoluce
SOF – Světová odborová federace	Světová rada míru	VKS(b)
Sojuz	Světová socialistická soustava	Vlak družby
Sověti	Šestina světa	Vměšování do vnitřních záležitostí
Sovětská, -é, -ý	Širokorozchodná trať	Východní blok
Sovětská armáda	Tábor míru	Východní Německo
Sovětská pomoc	TASS – Tisková agentura Sovětského svazu	Za trvalý mír, za lidovou demokracii
Sovětská vojska	Těřeškovová, Valentina Vladimirovna	Západní hranice socialistického tábora
Sovětský svaz	Tito, Josip Broz	Zasahování do vnitřních záležitostí
Sověšští odborníci	Titoismus	Země socialistického tábora – ZST
Sověšští poradci	Ulbricht, Walter	Země východního bloku
Spojenectví se Sovětským svazem	Uskorenije	Zostření mezinárodního napětí
Sputnik	Ussuri	Zostřování třídního boje
Stalin, Josef Vissarionovič	ÚV KSSS	Železná ruda
Stalinismus		Živkov, Todor
Stalinův pacholek		

12. kategorie

Vedoucí úloha KSČ

Komunistická strana Československa si přisvojila právo „vedoucí úlohy ve společnosti“, které v souladu s Ústavou Československé socialistické republiky neměly možnost změnit ani výsledky voleb. K získání a udržení tohoto výsadního postavení používala KSČ mnoho důmyslných nástrojů a mechanismů, které jsou ve výrazech této kategorie podrobněji popsány.

Aparát	Klub (kruh) nezávislých spisovatelů	Revoluční odborové hnutí – ROH
Aparátčik	Komunista	Revoluční tradice strany
Česká národní rada	Komunistická strana Československa – KSČ	Sekretariát strany
Česká socialistická republika – ČSR	Komunistická strana Slovenska – KSS	Sjezd strany
Československá republika – ČSR	Konzervativní křídlo KSČ	Slučovací sjezd
Československá socialistická republika – ČSSR	Košický vládní program	Směrná čísla
Československá strana lidová	Krajský národní výbor – KNV	Směrnice
Československá strana národně socialistická	Kulturník	Socialistická ústava
Československá strana sociálně demokratická	Masová organizace	Sociální demokracie
Československo	Městský národní výbor	Soudružský polibek
Československý svaz tělesné výchovy a sportu – ČSTV	Místní národní výbor – MNV	Spartakiáda
Československý svaz žen	Mládežnické organizace	SSM – Socialistický svaz mládeže
Činitel	Národní fronta	SSR – Slovenská socialistická republika
Člen strany	Národní shromáždění	Stanovit
Členská základna	Nejvyšší kádry	Státní svátky
Členství	Nejvyšší představitel	Státní znaky
ČSM – Československý svaz mládeže	Nomenklatura	Strana a společnost
ČSR – Česká socialistická republika, Československá republika	Odbory	Strana a vláda
ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy a sportu	ONV – okresní národní výbor	Stranická, -é, -ý
Důvěra strany a dělnické třídy	Organizace strany	Stranická povinnost
Federace/Federativní uspořádání	Parlament	Stranická příslušnost
Federální shromáždění	Partaj	Stranická půda
Funkcionář	Partajnik	Stranická skupina
Generální tajemník ÚV KSČ	Pasivita	Stranické orgány a organizace
Generální linie	Placený funkcionář	Stranické prověrky
Hlasování	Plénium ÚV KSČ	Stranický aparát
Ideologická linie strany	Podnikový a územní princip	Stranický dohled
Jednomyslnost	Polítbyro	Stranický tisk
Jednotná kandidátka	Politická moc	Stranický trest
Kandidát	Politika KSČ	Stranický úkol
	Prezident republiky	Svaz československo–sovětského přátelství – SČSP
	První tajemník ÚV KSČ	Svaz českých spisovatelů
	Předsednictvo ÚV KSČ	Svaz protifašistických bojovníků
	Předsjezdová diskuse	Svazarm
	Představitel	Svodka

Tajemník	Ústava	Vrcholný představitel
Třídně politická prověrka 1958	Ústavní soud	Výbor
Úkoly	ÚV KSČ – Ústřední výbor KSČ	Výroční členská schůze
Ulice	Uvolněný funkcionář	Základní organizace
Uliční důvěrník	Územně výrobní princip	Zastupitelské orgány
Uliční výbor	Vedoucí síla	Závěry
Urbánek, Karel	Vedoucí úloha KSČ	Závodní výbor
ÚRO – Ústřední rada odborů	Veřejná schůze	Zkvalitňování členské základny KSČ
Usnesení	Vítězství	
Ústav marxismu–leninismu	Volby	